

GLAVNE PRIPOMBE NA PREDLOG STRATEŠKEGA NAČRTA SKUPNE KMETIJSKE POLITIKE 2023 – 2027

Zadrúžna zveza Slovenije, Kmetijsko gozdarska zbornica Slovenije, Sindikat kmetov Slovenije in Zveza slovenske podeželske mladine

- Glavni problem je **odsotnost osnovnih definicij, metodologij in projekcijskih izračunov**, na osnovi katerih bi lahko posamezne ukrepe sploh obravnavali. Kmetijske organizacije so že na seji Sveta za kmetijstvo 2. julija 2021 opozorile, da je potrebno za učinkovito pripravo pripomb na predlog strateškega načrta s strani Ministrstva za kmetijstvo, gozdarstvo in prehrano pripraviti podroben izračun vpliva finančnega razreza in intervencij na posamezne kmetijske sektorje, kmetijska gospodarstva in strukturo kmetijstva ter določiti definicijo pravega kmeta. Ob podrobnem pregledu pa dodatno ugotavljajo, da je dokument pri številnih intervencijah nepopoln tudi s strani opredelitve kazalnikov učinka in finančnih izračunov.
- Vse organizacije **ostro nasprotujejo prenosu 150 mio EUR evropskih in 47 mio EUR slovenskih sredstev iz I. v II. steber**, zlasti v času poslabševanja in negotovega dohodkovnega položaja kmetov. Rabat za okoljske ukrepe v II. stebru, ocenjen na cca. 54 mio EUR nikakor ne nadomesti izpada zaradi tega prenosa, zaradi česar se neprimerno zmanjšujejo sredstva I. stebra, ki so v svoji osnovi namenjena bolj poštenim in stabilnejšim dohodkom kmetom (dohodkovno plačilo za trajnost, prerazporeditveno plačilo, SOPO plačila, proizvodno vezana plačila, plačila za mlade kmete), kar lahko dolgoročno močno poslabša ekonomski položaj družinskih kmetij, in preko opuščanja dejavnosti kmetijstva tudi samooskrbo in prehransko varnost Slovenije ter obdelanost in socialno varnost slovenskega podeželja. Dodatna razvojna investicijska sredstva tako v izboljšanje konkurenčnosti kmetijskih gospodarstev kot tudi celotnih verig oskrbe s hrano slovenskega porekla, digitalizacijo, ekološko kmetijstvo, dobrobit živali, gozdarstvo itd. so nedvoumno potrebna in jih je nujno potrebno zagotoviti. Slovenska kmetijska gospodarstva, ki zlasti zaradi svoje strukture (več kot 80 % OMD območij, zlasti zgodovinsko pogojena razdrobljena struktura, tudi v intenzivnejših pridelavah in rejah zaostajanje za povprečnimi obsegi kmetij v EU), v povezavi z izrazito negotovim dolgoročnim dohodkovnim položajem kmetijskih gospodarstev, sredstva I. stebra življenjsko potrebujejo. Da obstanejo in ohranijo podeželje obdelano ter socialno varno, državo pa prehransko varno!
- **Kmetijstvu namenjena sredstva v nacionalni ovojnici SKP je potrebno obdržati v kmetijstvu!** Financiranje intervencij, ki so pristojnost in dolžnost drugih resorjev ter lokalnih skupnosti (npr. urejanje hudournikov, protipožarna infrastruktura, urejanje vaških

središč, obnavljanje kulturnih spomenikov, naložbe v proizvodnjo električne energije iz OVE ...) naj le-te tudi prevzamejo. Čas je, da kmetijstvo preneha biti lokalni sponzor!

- Kmetijske organizacije **zahtevajo uvedbo omejevanja dohodkovnega plačila za trajnost na 100.000 EUR in začetek postopnega zniževanja plačil nad 60.000 EUR**. Mehanizem je pomemben za pravično porazdelitev sredstev, saj imajo veliki proizvajalci izdatno pogajalsko moč, konkurenčnejši položaj in izrazito nižje stroške zaradi ekonomije obsega.
- Po predlaganem strateškem načrtu je **kar 25 % sredstev I. stebra namenjenih intervenciji shema za podnebje in okolje** (t.i. SOPO shema). Kmetijske organizacije zahtevajo, da **bodoče intervencije SOPO omogočajo vključitev najširšega kroga upravičencev**. Sheme SOPO v predlagani obliki namreč podpirajo možnost vključitve skromnega števila kmetij, čeprav je za te intervencije namenjen znaten delež sredstev. Sedanji predlog je naravnana na ekstenzivne oblike kmetovanja, kar pa je v nasprotju z osnovnim poslanstvom slovenskih kmetov, t.j. zagotavljanje stabilne pridelave hrane. Slovensko pridelavo hrane je potrebno okrepiti in preko ustreznih ukrepov ozeleniti, ne pa z ekstenzifikacijo dodatno konkurenčno slabiti!
- **Pomanjkanje sistematičnega in analitičnega pristopa se kaže tudi v predlogu proizvodno vezanih plačil, ki so nedopustno nizka**. Kmetijske organizacije zahtevajo javno predstavitev metodologije in izračunov za sektorje v težavah pred dokončno določitvijo upravičenih sektorjev za proizvodno vezana plačila. Predlagajo, da se v strateškem načrtu opredeli tudi možnost za vmesno menjavo sektorja v težavah (na dve leti), v kolikor za to obstajajo upravičeni ekonomski razlogi, in s tem podporo nameni najbolj upravičenim sektorjem v celotnem izvajanju Strateškega načrta. Zahtevajo tudi, da Ministrstvo za kmetijstvo, gozdarstvo in prehrano **v pripravo metodologije in izračunov za sektorje v težavah vključi tudi kmetijske organizacije in zlasti strokovne službe** Kmetijsko gozdarske zbornice Slovenije. Vse organizacije se strinjajo, da je potrebno proizvodno vezano plačilo za krave dojitlje omogočiti na vseh območjih, ne le gorskih, sicer je lahko ogroženo izvajanje sheme kakovosti Izbrana kakovost za goveje meso.
- Kmetijske organizacije **pri OMD plačilih nasprotujejo degresiji od 30 ha dalje in predlagajo, da se ohrani od 70 ha dalje kot doslej**. Zahtevajo čimprejšnjo objavo in javno predstavitev metodologije izračuna posodobljenih točk in izračune vplivov na dohodek kmetijskih gospodarstev. V postopke oblikovanja metodologije izračuna točk za OMD je potrebno vključiti tudi kmetijske organizacije, zlasti strokovne službe Kmetijsko gozdarske zbornice Slovenije. Podpirajo zmanjšanje vrednosti točk za 50 % na KMG s travinjem brez travojedih živali. Prisotnost travojedih živali pa naj se veže na GVŽ/ha.

- **Proizvodna in dohodkovna tveganja v kmetijstvu**, ki so zunaj nadzora kmetov, so v Sloveniji vedno bolj izrazita (suše, toče, pozebe...), vendar kljub temu iz strateškega načrta SKP ni razviden sistematičen pristop k reševanju problematike na podlagi možnosti, ki jih omogoča predlog evropske uredbe o strateških načrtih. Ta določa instrumente za obvladovanje tveganj, zlasti sofinanciranje zavarovalnih premij in finančne prispevke za vzajemne sklade, vključno z upravnimi stroški vzpostavitve. Kljub temu, da je bil interes kmetijskih organizacij za vzpostavitev vzajemnega sklada v kmetijstvu prepoznan že v okviru predlogov projektov NextGen, se ta interes ne odraža tudi v predlogu strateškega načrta SKP.
- **ZZS in ostale organizacije ugotavljajo, da zadrúge tudi v predlogu SN SKP 2023 – 2027 niso ustrezno prepoznane kot deležnik, ki na Slovenskem tradicionalno povezuje večinski del tržne kmetijske pridelave slovenskih kmetij**, pri številnih ukrepih so kot upravičenec **izpuščene oziroma neustrezno obravnavane**. Zadrúge preko svojega članstva povezujejo 13.000 družinskih kmetij ter preko skupnega trženja združujejo znaten delež uradnega slovenskega odkupa mleka (cca. 75 %), klavnega goveda (cca. 70 %), klavnih prašičev (cca. 40 %), grozdja (cca. 70 %), žit, vključno s koruzo (cca. 35 %), krompirja (cca. 30 %), zelenjave (cca. 30 %), v pomembnih količinah tudi sadja, hmelja in lesa. Na slovenskem podeželju zagotavljajo številne storitve, ki so jih poslovni subjekti, ki zasledujejo samo dobiček že opustili ali jih opuščajo in ustvarjajo 2.600 stabilnih delovnih mest. Ustanovili so jih kmetje prostovoljno, z njimi demokratično upravljajo in jih nadzorujejo. So torej ključna organizacijska oblika prostovoljnega povezovanja kmetov, zlasti z namenom krepitev njihove pogajalske moči v verigi vrednosti, dodajanja vrednosti njihovim pridelkom. Poleg zasledovanja koristi članov je eden njihovih ključnih ciljev tudi skrb za lokalno okolje. Vendar, kljub temu, da je povezovanje in krepitev verig vrednosti eden od strateških ciljev slovenske kmetijske politike, je v petletnem obdobju za namen kolektivnih naložb zadrúg (tudi skupin in organizacij proizvajalcev) namenjenih samo cca. 5 mio EUR, kar je odločno premalo za nadomestilo vrzeli v verigah vrednosti, zlasti tehnološkega in strukturnega zaostanka obstoječih zadrúg. V ZZS zato ob podpori ostalih organizacij zahtevajo, da se zadrúge kot ključno obliko prostovoljnega horizontalnega povezovanja kmetov postavi v središče intervencij za izboljšanje položaja kmetov v verigah vrednosti, intervencij za krepitev verig vrednosti ter intervencij za spodbujanje zaposlovanja, rasti, socialne vključenosti in lokalnega razvoja na podeželskih območjih.
- Tudi sicer predlagane intervencije, zlasti pogoji za upravičence in razporeditev sredstev, ne izražajo, da je izboljšanje položaja kmetov v verigah vrednosti in krepitev verig vrednosti prepoznano kot eden ključnih specifičnih ciljev tudi slovenske kmetijske politike. Zlasti je potrebna **ustrezna opredelitev kolektivnih naložb in zadostna višina sredstev za njihovo sofinanciranje. V primeru individualnih naložb pravnih oseb in samostojnih podjetnikov v predelavo in trženje naj bo kot osnovni pogoj zahtevana večinska oskrba sofinancirane**

dejavnosti z lokalno surovino (na podlagi preteklih realizacij in dolgoročnih pogodb z lokalnimi dobavitelji, t. j. kmetijskimi gospodarstvi, zadrugami, organizacijami proizvajalcev in skupinami proizvajalcev). Na takšen način se spodbuja krepitev verig vrednosti, zaradi povečanega povpraševanja po lokalni surovini prihodek pravičnejše prerazporedi na začetek verige, s čimer se dolgoročno krepi dohodkovna stabilnost, razvojna sposobnost in s tem tudi konkurenčnost primarnih pridelovalcev in rejcev. Če individualne naložbe pravnih oseb in samostojnih podjetnikov v predelavo in trženje v pretežnem delu ne temeljijo na zagotavljanju lokalne surovine, niso pristojnost kmetijskih sredstev, temveč sredstev ministrstva, pristojnega za gospodarstvo.

- Pri vsebinah, ki se vežejo na **mlade kmete, velja izpostaviti predvsem opredelitev mladega kmeta za oba stebra** (še vedno namreč nimamo definiranega upravičenca – vodje kmetijskega gospodarstva), **način izračuna standardnega prihodka kot merilo za vstop v ukrep podpora za vzpostavitev gospodarstev mladih kmetov in problematiko prepoznega prenašanja kmetij na naslednike**. Organizacije se strinjajo, da naj se pri izračunu standardnega prihodka upoštevajo tudi dopolnilne dejavnosti in gozdarska dejavnost, sicer obstaja nevarnost, da kmetije na OMD območjih v okviru intervencije za prenos kmetijskih gospodarstev na mlade prevzemnike ne bodo podprte, kar ima lahko za posledico opuščanje kmetijske dejavnosti na OMD območjih. Vse organizacije močno podpirajo intervencijo medgeneracijskega prenosa znanja, vendar opozarjajo, da je potrebno jasno definirati kdo je upravičenec in pod kakšnimi pogoji, sredstva pa morajo biti dovolj visoka, da bodo stimulativna.
- Pri vsebinah, ki se vežejo na **ekološko kmetijstvo**, je bistveno postavljati realno dosegljive cilje, ki upoštevaj sedanji trend povečevanja površin pod ekološko pridelavo, na kar je po navedbah ministrstva opozorila tudi Evropska komisija. Dejstvo je, da je glede na delež OMD območij, strukturo slovenskih kmetij in povpraševanje po ekološki hrani (naraščajoč uvoz ekoloških pridelkov in izdelkov) tržna ekološka pridelava hrane nedvomno priložnost slovenskega kmetijstva in zadrúžništva. Zato je potrebno za podpore za ekološko kmetijstvo zagotoviti zadosti sredstev za primerne ukrepe (zlasti v površine, na katerih kmetijska dejavnost rezultira v pridelku za trg in v vzpostavljanje verig vrednosti), poskrbeti pa tudi, da bo izenačenost pogojev za ekološko pridelavo s sosednjimi državami, na nivoju celotne EU. Trend rasti ekološkega kmetijstva je potrebno v obdobju 2023-2027 povečati, zastavljene cilje pa tudi dosežati, sicer obstaja nevarnost za ustavitev izplačil evropskih sredstev.
- Kmetijske organizacije se strinjajo, da je vključiti **nadstandardne pogoje hlevske reje za goveda in perutnino kot dodatno možnost izvajanja dobrobiti živali** in zahtevajo, da Ministrstvo za kmetijstvo, gozdarstvo in prehrano pristopi k pripravi izdelave standarda za

dobrobit živali v hlevih po zgledu dobrobiti živali za prašiče ter pripravi standarde za minimalno površino za rejo govedi in perutnine, da bodo kmetije lahko izvajale standard dobrobit živali tudi v hlevih.

Vsa podrobnejša stališča in pripombe na predlog strateškega načrta SKP 2023 – 2027 vsake od organizacij, so na voljo na spletnih povezavah:

- Zadrúžna zveza Slovenije <https://www.zzs.si/aktualno/novice/zadruzna-zveza-slovenije-podala-stalisca-in-pripombe-na-predlog-strateskega-nacrta-skupne-kmetijske-politike-2023-2027>
- Kmetijsko gozdarska zbornica Slovenije <https://www.kgzs.si/novica/zbornicni-odziv-na-predlog-nove-skp-2021-08-13>
- Sindikat kmetov Slovenije <http://www.sks.si/>
- Zveza slovenske podeželske mladine <https://zspm.si/stalisca-in-komentarji-zaveznistva-za-kmetijstvo-na-objavljen-predlog-strateskega-nacrta-za-skp-2023-2027/>